

Nederland voorbereiden op extreem weer en 'natte voeten'

Door klimaatverandering neemt de kans op wateroverlast toe en zijn 'natte voeten' niet altijd te voorkomen. Het STOWA-symposium Weerbaar tegen Wateroverlast (17 september) ging over waterberging en 'tegels wippen', over stresstesten en calamiteitenplannen. Maar de belangrijkste vraag bleef: hoe zorgen we dat *iedereen* beseft dat voorbereiding nodig is?

De grote overstromingen in 2021 in Limburg en in Enschede in 2024 waren wake-up calls. Klimaatverandering brengt korte felle lokale buien en ook langdurige zware regen in een groter gebied die ons watersysteem niet aan kan.

Daarom wordt gewerkt aan extra waterberging, grotere gemalen en meer rioolcapaciteit. Het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) opende bijvoorbeeld onlangs een zestigste waterberging. Maarten Poort, programmamanager wateropgave bij HHNK: "Maar steden zijn soms voor meer dan 93 procent bebouwd, dan heb je jezelf klem gezet."

Extreem weer vraagt op veel plekken meer ruimte in het watersysteem dan er is. Vrijwel iedereen kan dus te maken krijgen met water op straat, in de tuin, in de kelder en soms zelfs in huis. Wat de gevolgen kunnen zijn, schetste Roelof Bleker, burgemeester van Enschede. Hij bracht leerzame lessen van de overstromingen in 2024. Hij benadrukte het belang van een speciaal calamiteitenplan voor wateroverlast, heldere communicatie naar burgers en veel nazorg. Want op kwetsbare plekken wonen vaak kwetsbare inwoners: "water discrimineert."

Ontwrichting voorkomen

De gevolgen van een extreme bui worden bepaald door het watersysteem én de ruimtelijke inrichting van een gebied, benadrukte Jeroen Haan (voorzitter Unie van Waterschappen). Nauwe samenwerking en afstemming tussen gemeenten, provincie en waterschappen is dus nodig. Haan: "We kruipen als waterschappen steeds meer het land op."

De risico's en 'hot spots' voor wateroverlast zijn inmiddels beter in beeld gebracht via waterdieptekaarten en stresstesten. Deltares maakte in opdracht van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat een landelijk overzicht van de omvang en ernst van wateroverlast bij extreme regen: [het landelijk waterbeeld](#). Provincies en waterschappen maken nu 'bovenregionale gevolgenbeelden': gedetailleerdere uitwerkingen van het landelijk waterbeeld met nadruk op mogelijke maatschappelijke ontwrichting.

Adviseur Hydrologie Wiecher Bakx (Waterschap Scheldestromen) en adviseur Klimaatadaptatie Bert Janse (Provincie Zeeland) gaven een 'preview' van het gevolgenbeeld voor Zeeland. Het opstellen daarvan gebeurt in samenwerking met bedrijven en instanties als Stedin, Prorail, Rijkswaterstaat, hulpdiensten, havens en zorginstellingen die kritische infrastructuur beheren.

Maar lastig is dat nog niet altijd helder is welke infrastructuur precies als vitaal moet worden beschouwd. Bakx: “En kijk je heel technisch of nemen we ook sociale aspecten mee? Komt personeel bijvoorbeeld kritieke infrastructuur in de lucht houden wanneer de boel thuis onder water staat?” De provinciale gevolgenbeelden zullen eind 2026 gereed zijn. Ze dienen ook om prioriteiten te stellen in beschermingsmaatregelen. Uitval van vitale infrastructuur kan immers tot grote maatschappelijke ontwrichting zorgen.

Nationale aanpak wateroverlast

Eind 2026 wordt ook de Nationale Aanpak Wateroverlast gepresenteerd, vertelde coördinator en stedenbouwkundige Annemarie Hitipeuw (Ministerie van I&W). Het plan omvat concrete acties om de weerbaarheid en veerkracht tegen wateroverlast in Nederland te vergroten. Onder andere via een ‘waterwijzer gebouwen’ (waar loop je risico op wateroverlast?) en een menukaart met maatregelen: wat kun je als gemeente doen om inwoners weerbaarder te maken.

De aanpak initieert ook aanpassing van de bestaande normering voor wateroverlast, een strategie voor regionale waterberging, geeft advies over *early warning*-systemen en de rollen en verantwoordelijkheden in crisisbeheersing. Ook is er aandacht voor het opnemen van het *build back better*-principe in verzekeringsvoorwaarden om schade te verminderen.

Maar om dat allemaal uit te kunnen rollen, zijn er nog veel belangrijke kennisvragen te beantwoorden, aldus Hitipeuw. Zoals: tot welk beschermingsniveau zijn preventiemaatregelen nodig en realistisch? En wat mag worden verwacht van de weerbare Nederlander?

Inconvenient truth

Bij elke Nederlander zal de vanzelfsprekendheid van droge voeten - waar we zo trots op zijn- moeten plaatsmaken voor paraatheid en ook zelfredzaamheid bij zware regenval. Lastig, want inwoners verwachten bescherming vanuit gemeente en waterschap. We-kunnen-niet-alles-drooghouden is een ongemakkelijke boodschap, een *inconvenient truth*.

Zowel het Ministerie van I&W als STOWA zijn daarom gestart met gedragsonderzoek: hoe maak je inwoners ‘waterbewust’ en biedt je effectieve handvatten om schade te minimaliseren? Eerste resultaten laten zien dat eerdere ervaring met wateroverlast veruit de grootste voorspeller is voor gewenst gedrag. De ‘waterwijzer gebouwen’ lijkt een kansrijke interventie: een overzicht van acties bij wateroverlast die de schade kunnen beperken. Veel bewoners zijn bereid zo’n kaart in de meterkast op te hangen. Het helpt wanneer de kaart duidelijk toegespitst is op het lokale risico en situatie.

Meer informatie: [Presentaties van de sprekers](#) ; [Klimaat-effectatlas](#)